

دوران غیبت صغری

پس از انتقال امامت به آن حضرت و خواندن نماز بر پیکر مطهر پدر بزرگوارش در اثر تعقیب کردن مجدد عباسی برای دستگیر کردن وی غیبت فرمود حتی بر خواص هم رسماً ظاهر نمی‌شد اما نائب خاص برای خود انتخاب فرمود تا مرجع شیعیان باشد حوائج و سؤالات خود را به وسیله‌ی او به آن حضرت برسانند و دریافت جواب کنند.

و خود گاه گاه مخفیانه بر نائب خاص ظاهر می‌شد و دستورات خاصه می‌داد و سؤالات دوستان را تویح می‌فرمود و بسیاری از اوقات بر نائب هم ظاهر نمی‌شد و کتاب یا به وجه دیگر به روی القاء می‌فرمود تا اینکه بر همین منوال چار نائب هر یک پس از دیگری تعیین فرمود و بعد از آن غیبت صغری مبدل به غیبت کبری گردید و امر مراجعه‌ی شیعه محول به عموم فقهای جامع الشرائط شد و از این جهت آن چهار نائب را نائب خاص گفتند زیرا که نیابت ایشان به طور خصوصی یعنی به نصب خاص و تعیین خاص آن حضرت بود، و فقهای عظام را نائب عام گفتند زیرا که نیابت ایشان را به طور کلی امضاء فرموده چنانچه در تویح اسحق بن یعقوب که بر دست نائب دوم فرمود:

و أما الحوادث الواقعة فارجعوا فيها الي رواة شيعتنا (حدیثنا خ ل) فانهم حجتی علیکم و انا حجة الله.

اما حادثه‌ها و اموری که بر شما رخ می‌دهد در آنها مراجعه کنید براویان احادیث ما زیرا که ایشان حجت منند بر شما و من حجت خدایم و حضرت صادق علیه‌السلام فرمود:

و أما من كان من الفقهاء صائنا لنفسه حافظا لدينه مخالفا لهاه مطيعا لأمر موالاه فللعو ام ان يقلدوه.

هر کس از فقهاء نفس خود را از معاصی و محرمات نگهداری کند و دین خود را حفظ نماید و مخالف هوای خود و فرمانبر مولای خود باشد پس برای عوام رواست که او را تقلید کنند.

غیبت صغری بر غیبت کبری دو امتیاز دارد یکی آنکه مدت او کوتاه که مجموعاً هفتاد سال تقریباً می‌شود و مدت این دراز و هنوز غیر معلوم است دوم آنکه در دوران غیبت صغری چون نائب خاص وجود داشت مراجعه‌ی مردم به خود امام علیه‌السلام تا حدی سهل بود زیرا که اگر از فیض مشاهده‌ی حضوری محروم بودند از فیض مراجعه‌ی کتبی به وسیله‌ی نائب خاص محروم نبودند، حوائج و سؤالات خود را از خود امام علیه‌السلام شخصا می‌توانستند استعلام کنند و این فیض نیز در غیبت کبری برداشته شد یعنی از هر دو فیض محروم گشتند پس این غیبت از دو جهت کبری و بزرگتر است هم از جهت طول مدت و هم از جهت دو محرومیت.

نواب چهارگانه در زمان غیبت صغری

نائب اول

ابوعمر و عثمان بن سعید العمری الاسدی برای سه امام نیابت کرده حضرت امام علی النقی علیه‌السلام و حضرت امام حسن عسکری علیه‌السلام و حضرت حجت علیه‌السلام. نیابت او برای حضرت حجت علیه‌السلام از سال 260 تا سال 280 بود.

نائب دوم

پسر او مجد بن عثمان العمری بعد از وفات پدرش به نیابت حضرت انتخاب شد از سال 280 تا سال 305، و او نیز از حضرت عسکری علیه‌السلام نیابت کرده.

نائب سوم

ابوالقاسم حسین بن روح نوبختی پس از وفات مجد بن عثمان به نیابت منصوب از سال 305 تا سال 326.

نائب چهارم

ابوالحسن علي بن محمد سمري از سال 326 بعد از وفات حسين بن روح به نيابت تعيين شد تا سال 329 که در نيمه ي شعبان وفات کرد.

دوره غيبت کبري

سومين بخش از زندگي امام زمان را دوران غيبت کبرا تشکيل مي دهد. پس از آن که شيعه با مسأله غيبت امام عصر عليه السلام مانوس شد و زمينه غيبت دراز مدت فراهم آمد گشت. ابتداي اين بخش از زندگي حضرت، با فوت آخرين سفير از سفرای چهارگانه حضرت شروع شد و پايان آن را کسي جز پروردگار آگاه نيست. در اين قسمت از زندگي حضرت مهدي عليه السلام نيز، نکاتي است که به آن اشاره مي کنيم: از آن جا که تجربه طولاني امامت در پيش روي بود و بيم آن مي رفت که حضور عادي امام در ميان مردم، به شهادت وي بانجامد و در نتيجه امامت و رهبري، که رمز تحرک و حيات شيعه است، در اهدافش ناکام بماند، اين غيبت طولاني آغاز شد، تا امام زمان عليه السلام به عنوان محور و مصدر اول باقي بماند و روزي به رهبري او، دين حق، جهان گستر و فراگير گردد. به اين علت و علتهاي ديگري که در فلسفه غيبت نهفته است، حجت خدا در پشت پرده غيبت قرار گرفت و خورشيد گونه از پس ابرها، نور افشاني خواهد کرد.